

Renaturalizacja Środowiska Parku Krajobrazowego Pogórze Przemyskie a jego potencjał rekreacyjny.

Park Krajobrazowy Pogórze Przemyskie utworzony w 1991 r. zajmuje powierzchnię około 62 000 ha. Jest drugim pod względem wielkości w kraju. Obejmuje tereny Pogórze Przemyskie i Dynowskiego, rozpościera się na południowy zachód od Przemysła.

W ostatnich latach, szczególnie na zachodzie kraju, możemy obserwować „dziczenie” środowiska na skutek zaprzestania gospodarki rolnej na terenach byłych PGRów. Ta tendencja do renaturalizacji środowiska z pewnością będzie widoczna w przyszłości, ze względu na to, że mamy w Polsce nadmiar terenów uprawnych. Obszar chroniony jako Park Krajobrazowy Pogórze Przemyskie może być modelowym terenem do badania procesów renaturalizacji środowiska, gdyż od przeszło pół wieku w dużej części Parku nie prowadzi się gospodarki rolnej.

Gospodarka na tych terenach rozwijała się powoli, z powodu nienajlepszych gleb, utrudnionych warunków uprawy, czy też niesprzyjającej sytuacji politycznej. Obejmowała ona rolnictwo, usługi i handel. Nigdy natomiast nie rozwinął się w okolicy przemysł, który mógłby zdegradować środowisko. Prowadzoną tu gospodarkę rolną (na większą skalę dopiero od XVI wieku) należy nazwać ekstensywną. Od początku okresu zaborów wsie były przeludnione, biedne i zacofane. Nie dziwi zatem spora emigracja z tych terenów, która miała miejsce podczas pierwszej wojny światowej. Sytuacja ekonomiczna prawie się nie zmieniła w okresie międzywojennym. Druga wojna światowa przyniosła drastyczne zmiany w poziomie zaludnienia. Hitlerowcy wymordowali ludność żydowską, która stanowiła wysoki odsetek mieszkańców Pogórze Przemyskiego. Ginęli także Polacy i Ukraińcy. Po wojnie, w 1947 roku, przeprowadzono słynną akcję „Wisła” w efekcie której przesiedlono dużą część tutejszej ludności na inne tereny. Ogółem na skutek wojny i wspomnianej akcji wysiedleńczej odnotowano 40-sto procentowy ubytek ludności z omawianego terenu. W wielu wsiach mieszka dzisiaj zaledwie 20 - 30 % mieszkańców w porównaniu do lat przedwojennych. Wiele wsi w ogóle pozostało bez gospodarzy i nie odrodziło się aż do dnia dzisiejszego.

Omówione zmiany nie pozostały bez wpływu na środowisko przyrodnicze. Duże połacie terenów rolniczych wypadły z użytkowania. Obecnie porasta je las, który pojawił się tam bądź samorzutnie, bądź też za sprawą leśników. Wiele terenów, które na mapach lub wykazach statystycznych figurują jako różnego rodzaju tereny rolnicze, jest w zasadzie nieużytkami, porośniętymi wysoką trawą, krzakami i pojedynczymi młodymi drzewami. Wszystko to wraz z szachownicą niewielkich pól sprawia, że krajobrazy Pogórze Przemyskiego są niezwykle malownicze. Jest to doskonały przykład na pozytywne zmiany w środowisku i krajobrazie jakie wprowadził człowiek. Nadal, a może raczej ponownie, w pokryciu terenu dominują lasy. Tereny rolnicze i te dziczące, porolne urozmaicają krajobraz. Dzięki zmianom jakie tu zaszły stworzono warunki do sukcesji roślin, które nie występowały tutaj pierwotnie, a jednak podnoszą walory przyrodnicze tych ziem. W związku z dużymi walorami przyrodniczymi postuluje się utworzenie w tym rejonie Turnickiego Parku Narodowego.

Park Krajobrazowy Pogórze Przemyskie jest zatem terenem o bardzo dużym potencjale rekreacyjnym. Co więcej, ze względów ekonomicznych jest wysoce wskazane aby rozwinąć tutaj turystykę. Miejscowa ludność nadal należy do biedniejszej warstwy naszego społeczeństwa. Nie ma tu szans na rozwój przemysłu. Nie są to także wymarzone tereny do produkcji rolnej. Dlatego też turystyka byłaby najlepszym rozwiązaniem. Pogórze Przemyskie może odciążyć bardzo popularne Bieszczady, odbierając im część ruchu turystycznego. Potrzebne są do tego spore nakłady finansowe, jednak nie tak duże jak ewentualny rozwój przemysłu. Tereny te mają niestety bardzo ubogą bazę turystyczną. Niewielkie pensjonaty czy hotele znajdują się tylko w kilku większych miejscowościach w strefie położonej przy północnej granicy Parku. Wewnątrz Parku turyści mogą liczyć jedynie na skromne noclegi w schroniskach młodzieżowych PTSM. Oprócz rozwoju bazy turystycznej (kwatery prywatne - agroturystyka, pola namiotowe) potrzebna jest akcja reklamowa. Park ma wystarczająco dobrze rozwiniętą sieć dróg i szlaków turystycznych. Dzięki niewielkiej odległości od Przemysła jest także dobrze skomunikowany ze wszystkimi większymi miastami Polski.

Summary

The investigated area is Pogórze Przemyskie Landscape Park. It is located in the south-eastern part of Poland, nearby the town Przemycel. The Park covers about 62000 ha of hills with a mosaic of forests (64%) and arable lands.

In the western part of Poland we can observe renaturalisation of the environment because large farmlands that once belonged to the collective farms have been abandoned. Pogórze Przemyskie Landscape Park is a very good terrain to investigate renaturalisation processes because they have been present there since World War II.

Human activity there was limited only to extensive farming. There was no industry in that area (except forestry), so the environment has remained quite clean. At the beginning of 20th century villages in Pogórze Przemyskie started to get overpopulated, which made many people emigrate to America. Despite that fact, the beginning of the 20th century marks the biggest population in that region. However, the last world war depopulated the area so much that almost half of the land was abandoned.

At present some of the villages are completely ruined, and many old fields are grown by forests or bushes. The economic situation of many people living there is hard and does not seem to change for the better in the future. The same applies to the land and its environment. If one can expect any changes, they would mean more forest and less arable land than now.

One has to admit that landscapes in the Park are very picturesque and their unique qualities make people enjoy different forms of spending free time. There is a possibility of hiking, cycling and potentially even skiing. The lack of a good tourist base and accompanying facilities may be the drawback for some tourists, but to others it is an extra attraction, since it makes the Park even wilder.

The potential value of Pogórze Przemyskie Landscape Park is relatively high. Unfortunately it is not a popular area among tourists. It is so because the Park still remains in the shadow of Bieszczady National Park - the region visited by too many tourists. However, an effective advertising campaign could change the situation and attract more tourists from Bieszczady National Park to Pogórze Przemyskie Landscape Park. It could surely make the economic situation of the inhabitants in the investigated area much better.

Geoekologiczne podstawy badania i planowania krajobrazu rekreacyjnego. Problemy Ekologii Krajobrazu, tom V, Akademia Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu, Wydział Turystyki i Rekreacji, Katedra Geografii Turyzmu, Polska Asocjacja Ekologii Krajobrazu. Poznań 1999, p. 169-172.